

І. М. МАГА*

УЧИТЕЛЬ

Ярослав Степанович Калакура належить до тих кращих представників старшого покоління, для яких незмінними залишаються такі загальнолюдські цінності як духовність, моральність, доброта і допомога іншим людям. Це не просто обдарований і талановитий вчений з широким діапазоном наукових зацікавлень, мудрий і терплячий педагог, принциповий керівник, насамперед він – Людина з великої літери. Сьогодні, у наш непростий час, особливо вражає його людяність, щирість, доброта, милосердя, небайдужість до подій навколишнього життя і людей, серед яких він живе. Якравим виразом життєвої позиції Ярослава Степановича можна вважати внутрішній природний неспокій і постійний пошук нових джерел творчості.

Доля звела мене з Ярославом Степановичем ще у студентські роки, а саме у рік призначення його завідувачем кафедри архівознавства та спеціальних історичних дисциплін (1994) історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У той рік Університет набув статусу національного, відповідно в організації навчання сталися зміни: введено нові навчальні дисципліни, спецкурси, зокрема на кафедрі особлива увага приділялася розробленню нового навчального плану спеціалізації та спеціальності «історик-архівіст». За ініціативи завідувача кафедри до навчального плану лекційних дисциплін було включено низку нових нормативних, спеціальних та професійно-орієнтованих курсів: «Методологічні засади архівознавства», «Система архівних установ», «Особові архівні фонди» тощо. Завдяки Ярославу Степановичу було розроблено сучасну концепцію підготовки наукових кадрів для архівних установ, в основу якої покладено ідею комплексної і випереджальної архівної освіти.

У той час Ярослав Степанович читав студентам лекції з курсу «Українська історіографія», інших нових курсів (тоді тільки-тільки починали викладати історію козаччини, історію України тощо) та працював над підручником «Архівознавство». Пам'ятаю, що навіть під час його лекції для цілого курсу складалося таке враження, неначе ти в аудиторії одна, і він звертається тільки до тебе однієї. Так само невимушено, але надзвичайно продуктивно проходили і семінарські заняття. За одну пару ми встигали і повторити пройдений матеріал, і написати невеличку самостійну роботу, і дізнатися багато нового, і подискуту-

* Мага Ірина Миколаївна – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, директор Центрального державного архіву зарубіжної українки

вати, і отримати важливі життєві поради. На все життя запам'яталися його фрази: «Якщо не можеш одним реченням сформулювати тему – не берись» та «Свій день необхідно організувати так, щоб вистало часу не тільки на навчання і відпочинок, але й на улюблені заняття поза професією».

З-поміж інших викладачів Ярослав Степанович вирізнявся манерою говорити (завжди спокійно, ніколи не підвищуючи голос), тактовністю, витримкою, об'єктивністю, вимогливістю до знання предмету і одночасно надзвичайною людяністю. До студентів ставився шанобливо, так само, як і до колег по кафедрі.

Науково-організаторський хист, працелюбність, вимогливість до себе як керівника у поєднанні з толерантним ставленням до колег, виваженість у спілкуванні зі студентами, аспірантами і докторантами викликали повагу та симпатію до очільника кафедри. Той внесок, який здійснив Ярослав Степанович за ці роки у розвиток сучасного архівознавства, української історіографії, джерелознавства, українознавства та професійної підготовки архівістів, важко переоцінити. Так само, як і сучасна історична наука, і всебічний персональний контекст українського історіографічного процесу неможливий без імені цього вченого.

Ближче з Ярославом Степановичем я познайомилася вже в роки навчання в аспірантурі. Це були роки становлення сучасного українського архівознавства, відродження факультетської та формування своєї школи істориків-архівістів. Звісно, що ці процеси вплинули і на вибір теми мого дисертаційного дослідження: «Віктор Олександрович Романовський – історик та архівіст». Ярослав Степанович був науковим керівником роботи. Його розумна і толерантна допомога, витримка, розсудливість, вміння сконцентруватися на головному, пам'ятаючи про дрібниці, допомогли мені успішно завершити працю.

Всі аспіранти і докторанти Ярослава Степановича (а це 16 докторів і 52 кандидати історичних наук) пам'ятають і високо цінують хвилини спілкування з ним та його щиросердну безкорисливу допомогу під час роботи над дисертаційними дослідженнями, науковими статтями, виступами тощо. Ярослав Степанович не просто науковий керівник і наставник, він – учитель, який розвиває потенціал кожного свого учня (студента, аспіранта, докторанта) та цілеспрямовує його на досягнення в науці, практичній сфері та по життю в цілому.

Ярослав Степанович і нині продовжує вражати всіх нас своїм натхненням, ентузіазмом, працездатністю та енергійністю. Він ніколи не поспішає, але все встигає: виступити на «круглому столі» в Укрінформі, присвяченому проблемі розміщення Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України та підтримати архівістів у важку хвилину, взяти участь у роботі Громадської ради при Укрдержархіві та запропонувати шляхи реформування архівної галузі, виго-

лосити доповідь на науковій конференції та виступити опонентом на захисті дисертації, прочитати лекцію, провести практичне заняття зі студентами та написати відгук про науковий захід у Фейсбуці, сходити з дружиною на виставу до театру, приділити увагу онукам тощо. Попри поважний вік, професор тримає руку на пульсі наукового, громадського та суспільного життя, працює з електронними джерелами та пропагує інформаційний потенціал Інтернету, продовжує роботу над новими підручниками, лекційними курсами, удосконаленням законодавчої бази архівної справи.

Просопографічний портрет історика і педагога буде неповним, якщо ми не згадаємо про гармонійне поєднання в його особі високого інтелекту, громадянської та християнської моральності, любові до Батьківщини, вірності обраному фаху, прагнення знайти істину, – що, власне, і є вінцем життєвих здобутків людини.

З роси і води Вам, шановний Ярославе Степановичу!